

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Дерменжі В.В.

студент,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

МЕХАНІЗМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ У РОМАНІ КЕНА КІЗІ «ПОЛІТ НАД ГНІЗДОМ ЗОЗУЛІ»

Суспільство включає в себе велику кількість людей, і кожен має своє унікальне минуле, сьогодення і майбутнє. Кожна людина має свою власну історію і використовує свої власні механізми психологічного захисту. Але часто ці психологічні прийоми заважають розвитку і функціонуванню нормальних людських відносин. У романі Кена Кізі «Політ над гніздом зозулі» (1962) пацієнти психіатричної лікарні намагаються вибрати захисну поведінку, але ці спроби призводять до конфлікту з оточуючим суспільством. Саме через численні обережності та страхи вони не можуть порозумітися один з одним. Перш ніж люди в палаті зможуть утворити сильне суспільство, вони повинні зрозуміти причини включення їх захисних механізмів, а потім навчитися їх долати. У романі герої чіпляються все сильніше за прийоми захисту, так як знаходяться під постійним тиском з боку адміністрації лікарні. Старша Сестра Ретчед щодня влаштовує терапевтичні збори, під час яких пацієнти самі принижують один одного:

«Стая замечает пятнышко крови у какой-нибудь курицы и начинает клевать и расклевыывает до крови, до костей и перьев. Чаще всего в такой свалке кровь появляется еще на одной курице, и тогда – ее очередь. Потом еще на других кровь, их тоже заклевывают до смерти; дальше – больше. Вот так за несколько часов выходит в расход весь птичник, я сам видел. Жуткое дело. А помешать им – курям – можно только, если надеть наглазники. Чтобы они не видели» [1, с. 23].

Єдиний засіб, завдяки якому вони можуть вижити, це звести більш товсті, міцні стіни, щоб сховатися. Оповідач – напівіндіанець Вождь Бромден – страждає досить дивним захворюванням: він бачить світ таким, яким він є насправді. Слабких людей він бачить маленькими, сильних – великими, жорстоких людей його уява перетворює на потвор. Весь світ для Бромдена – це Комбінат, який робить із людей робочі машини. Коли машина серйозно ламається, її відправляють «на ремонт» у психіатричну лікарню.

Як тільки Вождь розпочинав розповідати про те, що він бачив, це, зрозуміло, звучало як марення божевільного. Тому Бромден вирішив прикидатися глухонімим. У лікарні, персонал ставиться до нього як до «хроніка». Тому Вождь має можливість спостерігати за неприкритою поведінкою персоналу. Він захищає себе шляхом занурення у свій внутрішній

світ. У такій спокійній атмосфері він може розслабитися і відчутти себе у цілковитій безпеці. Часто, єдиний спосіб, який допомагає йому вижити – це занурення в пелену туману. По мірі того, як туман стає густішим, у Вождя притупляється усвідомлення болю, туман заколисує його, з'являється помилкове відчуття безпеки:

«И чем больше я думаю о том, что с ними не сладить, тем быстрее наплывает туман. А я рад, когда он становится таким густым, что ты исчезаешь в нем, – тут можно больше не сопротивляться, и опять тебе ничего не грозит» [1, с. 8].

Оповитий туманом, Вождь виявляється відчуженим від інших пацієнтів.

Як і Вождь, Дейл Хардінг також намагається сховатися від навколишнього світу. Він ховається, маскує свої емоції і боїться. Хардінг надзвичайно самокритичний. Для того, щоб відчувати себе корисним, він намагається бути вишуканим. Використання пишномовних висловлювань і елегантних фраз допомагає йому позиціонувати себе як сноба. Він ретельно регулює свій характер, щоб відповідати своїм ілюзіям. Він відмовляється діяти спонтанно і змушений постійно грати свою роль. Остерігаючись, що інші можуть розкусити його і зрозуміти, що він всього лише самохвалець, він не дозволяє собі розкритися оточуючим.

З усіх пацієнтів Біллі Біббіт використовує найбільш очевидний засіб самозахисту – важку форму заїкання. Хоча Біллі повнолітній, емоційно він все ще маленька дитина. Дві авторитетні постаті, його мати і Старша Сестра, домінують у житті Біллі, і негативно висловлюються про все, що він робить. Вражений постійною різкою критикою, Біллі стає все більш і більш сором'язливим. Його заїкання і манера поведінки роблять Біллі інфантильним. Так як він не діє відповідно до свого віку, у Біллі виникають труднощі в спілкуванні з людьми.

Захисні прийоми, що їх використовують Вождь, Хардінг і Біллі гальмують розвиток нормального суспільства. Однак, коли веселий шахрай на ім'я Патрік Рендл Макмерфі надходить до лікарні, вони змушені відмовитися від своїх невротичних захисних механізмів. Макмерфі, стурбований тим, що пацієнти занурені в свій внутрішній світ і закриті від навколишнього світу, закликає їх почати діяти і ризикувати. Незважаючи на те, що всі вважають Вождя глухонімим, Макмерфі ніколи не ігнорує Вождя, звертається до нього і постійно включає його в різні види діяльності. Під впливом Макмерфі, Вождь починає розуміти, що він потребує людської взаємодії. Нарешті Вождь відступає від затишного, невибагливого туману і приєднується до решти пацієнтів під час голосування проти Старшої Сестри. Незважаючи на те, що конфлікт з адміністрацією лікарні наростає, він не намагається знову зануритися у туман. Замість цього він продовжує взаємодіяти з Макмерфі. Зрештою Вождь починає довіряти своєму другові досить, щоб порушити мовчання і розкриває йому свої страхи. Розраховуючи на розуміння Макмерфі, Вождь пояснює, чому він відчуває себе таким безпорадним. Він розповідає Макмерфі про свого батька, який був знищений Комбінатом. По

мірі того, як він ставав свідком неефективної боротьби свого батька, Вождь все більш відчужувався від суспільства. Врешті-решт він повністю замкнувся і був доставлений в психіатричну лікарню. Після розмови з Макмерфі, Вождь розуміє, що він має достатньо сил, щоб відновити боротьбу з Комбінатом.

Макмерфі також допомагає Хардінгу, вказуючи на те, що інші насміхаються над ним так само часто, як і він насміхається над оточуючими у властивій йому саркастичній манері. Намагаючись контролювати себе, Хардінг приходять до висновку, що він не зобов'язаний грати стереотипну роль. Коли Хардінг починає діяти природно, йому відкривається цілюща сила сміху. Сміх, справжня емоція, дозволяє Хардінгу зрозуміти себе і стає його засобом спілкування.

Відповідно, і Біллі встановлює свою самооцінку коли йому відкриваються принципи взаємовідносин дорослих людей. Під час зустрічі з Кенді, подругою Макмерфі, Біллі закохується. Кенді знайомить його з новим образом жінки, і, завдяки тому що вона відноситься до нього як до дорослої людини, він перевтілюється з маленької дитини в сором'язливого підлітка. Після недовгих умовлянь Макмерфі, Біллі вирішує провести ніч з Кенді. В результаті Біллі більше не діє як нерішуча дитина і може спілкуватися зі своїми ровесниками. Проте, це почуття єдності не триває довго, Біллі виявився недостатньо сильним, щоб впоратися з наслідками своєї поведінки. Коли медсестра Ретчед жорстко критикує поведінку Біллі, він не в змозі протистояти їй. Замість цього він знову ховається за механізмом захисту, властивим йому. Коли Біллі регресує до свого попереднього стану сліпого смирення, він зраджує своїх друзів. І, нарешті, не в силах впоратися із ситуацією, що склалася, він вбиває себе. Це серйозно послабляє систему лікарняного суспільства і призводить до ще більш руйнівного конфлікту між Макмерфі і медсестрою Ретчед.

На відміну від Біллі, Хардінг намагається зачепитися за реальність. Він залишається в лікарні на кілька тижнів довше, намагаючись зберегти все ще нестійкі відносини, з іншими пацієнтами. За його підтримки, герої ініціюють багато корисних змін в політиці лікарні. Таким чином Хардінг розуміє, що він здатний внести цінний внесок у суспільство. Усвідомлення цього факту надає Хардінгу впевненості, яка дозволяє йому покинути межі психіатричної лікарні і взаємодіяти з навколишнім світом.

Боротьба Вождя і демонстрація розсудливості також виявляються успішними. Замість того, щоб вернутися до свого захисного механізму, він навмисно розмовляє і жартує з іншими пацієнтами. І що є більш вагомим, Вождь знаходить достатньо сил, щоб зупинити боротьбу проти Комбінату і Старшої Сестри, не тікаючи в деструктивний туман. Своєю втечею з психіатричної лікарні, він доводить, що він є сильним досить, щоб вижити не вдаючись до захисних механізмів. Таким чином, він отримує як фізичну, так і емоційну свободу:

«Помню, что бежал громадными скачками, словно делал шаг и долго летел, пока нога не опускалась на землю. Мне казалось, что я лечу.

Свободен...Я там долго не был. Не сдерживаемый более защитными механизмами, Вождь готов присоединиться к обществу снова» [1, с. 138].

Особистість повинна боротися, щоб вирішити свої власні проблеми, якщо вона хоче існувати у нормальних умовах. Особистість повинна навчитись протистояти злигодням життя, абстрагуватися від болю і страждань. Якщо особистість може знайти цей баланс, їй не потрібно ховатись за захисними механізмами. І тоді, особистість буде перебувати в гармонії з собою, а також із навколишнім суспільством.

Список використаних джерел:

1. Кизи К. Над кукушкиным гнездом // Москва, 2004. – 140 с.
2. Романова Е.С., Гребенников Л.Р. Механизмы психологической защиты // Мытищи, 1990, с. 6-24.
3. Фрейд З. Я и Оно. // Москва, 1990, с. 425-439.